



Мікола Котаў:

«Калі там ёсць людзі,
то і я буду жыць!»

Гэтага рухавага, жвавага і жыццядаснага чалавека можна пабачыць на розных фальклорных святах, імпрэзах, ён – пастаноўшчык абрадаў на сцэне, збіральнік і папулярны атрапаў народных танцаў. Вядомаму танцамайстру і фалькларысту Міколу Котава 1 снежня споўнілася 70 гадоў. Ён нарадзіўся ў Рэчыцы. Пра сваё жыццё днямі ён раскажаў карэспандэнту «Краязнаўчай газеты», раскрыў некаторыя свае тайны, якіх не бракуе вакол гэтай асобы.



– Мікола Конанавіч, Вы ў асноўным раскажаеце і пішаце пра маці. А што з бацькам?

– Бацьку я не ведаю. Ён пайшоў на вайну, а я нарадзіўся толькі праз чатыры месяцы. У маці быў адзін ягонь здымак – не ведаю, куды падзеўся. Старадаўні такі, паламаны. А пасля вайны яна атрымала толькі паштоўку «Прапаў без вестак». Малы, я шукаў яго, бегаў, спадзеючыся пабачыць... Школьнікам хадзіў у міліцыю, у ваенкамат – куды мяне пасылалі, каб даведацца пра лёс бацькі.

А праз 25 гадоў я даведаўся, што ён пахаваны ў Баранавічах. У 1941-м, калі ад-

ступалі, можа, 42-і, няма дакладнай даты (я нарадзіўся ў снежні, а ён, відаць, загінуў у 42-м...), патрапіў у палон, потым – у лагер, дзе многія захварэлі на тыф. Ён там і застаўся. Пра ўсё я выпадкова даведаўся праз 25 гадоў. А было так. Я ляжаў у бальніцы ў Гомелі. Калі аднойчы назвалі маё прозвішча, сусед па палаце, пажылы дзед, запытаўся: «А тваё імя па бацьку не Конанавіч?» – «Бацька быў Конан». Ён мне ўсё і раскажаў. Потым маці прыехала, даведалася. Я паехаў у Баранавічы. Тады там стаяла толькі стэла з надпісам «Загінулыя палон-

ныя». Нам казалі, як гінулі нашыя палонныя, а іх зграбалі бульдозерам у яму. Я ўжо пісаў, што мая душа баліць, калі ўдовы ў Рэчыцы збіраліся, спявалі і плакалі. Гэта мне запамнілася малому. Маці ў мяне (хай зямля будзе пухам, памерла больш за 20 гадоў таму) была вясёлая, заўсёды брала мяне з сабою – то на гулянку, то на вячоркі, бо не было з кім пакінуць мяне і майго старэйшага брата.

У маленстве я доўга жыў у бабулі ў вёсцы Гарывада каля Рэчыцы. Бываў на вечарынах, на гулянках, на вяселлях. Я казаў, што маці была вельмі вясёлая, падымала ўсім настрой, а як быў пастаянна з ёй, то нечаму, відаць, вучыўся. Браўся за яе спадніцу ды танчыў каля печы. І яшчэ – я шчаслівы, што патрапіў на Палессе, на Тураўшчыну.

як трапіў у аўтааварыю, і цяпер, калі я знаходжуся ў бальніцы з цяжкаю хваробай, змог выдаць зборнік цудоўных абрадаў. Апісваю 25 абрадаў, падаю сцэнары, каб іх можна было ставіць на сцэне. Я дзякую землякам-гамельчукам за дапамогу ў выданні, дырэктару абласнога цэнтру культуры Мікалаю Іванавічу Шамшэню, супрацоўнікам установы.

ненка з ансамбля «Сьвята» і кажа: «Мікола, давай балетмайстрам у філармонію». Я адмаўляўся, не хацеў пакідаць свае калектывы. Але ўсё ж потым пагадзіўся. Незадоўга да таго, у пачатку 1980-х гадоў, прапаноўваў і міністр культуры Ю.М. Міхневіч прыехаць ды з Міколам Макрацовым з Гомеля стварыць у Мінску вулічны тэатр на дзёржаўнай аснове.

Жэня Флора з Віцебска, – дык яны пачалі біць чачотку.

– *Амаль адначасова з Вамі юбілей і іншага таленавітага чалавека, фалькларыста, якога Вы ўжо згадалі, – Васіля Ліцьвінкі.*

– Так, ён нарадзіўся 7 снежня. Я ўдзячны лёсу, што звёў мяне з ім. Я тады працаваў у «Сьвяце», але хацеў падшукаць што іншае, каб не казалі, маўляў, от прыехаў тут з вёскі ды адразу ў філармонію працаваць. На гэты час і прыпадае знаёмства, Васіль мне сказаў: «Прыходзь, калі што, працаваць у навуковую лабараторыю». Неўзабаве я і перайшоў. Потым разам і перадачу «Запрашаем на вячоркі», вельмі папулярную на той час, рыхтавалі і вялі. Гэты чалавек мяне многаму навучыў, за што ўдзячны яму.

– *А канкурэнцыя – здаровай ці не – не было ніколі, як тое здарэцца?*

– Не. Вядома, мы маглі спрачацца. Разам мы рабілі багата святаў, у тым ліку ў Траецкім прадмесці ў Мінску, каля Беларускага фонду культуры, абрадавыя календарныя дзействы ладзілі, разам ездзілі на канцэрты, на здымкі праграмаў. Я быў у ягонаў вёсачцы Церабяжоў на Століншчыне. Іх ладная хата стаіць на высокім кургане, а ўнізе маленькая рачулачка.

Нядаўна я тэлефанаваў у Столінскі раённы аддзел культуры, у Жыткавіцкі раён з прапановаю правесці свята. І ўжо запланавана ў абодвух раёнах наступным летам правесці фест на Купалле, прысвечаны памяці Васіля Ліцьвінкі. Пройдзе сустрэча фальклорных калектываў двух раёнаў. Думаю, пачнем на замкавай гары ў Тураве, потым паедзем у Столін, імпрэза пройдзе на цэнтральнай плошчы, далей – у Церабяжоў, там Васіль Дзмітравіч і пахаваны. Каля ягонаў хаты абвазкова правядзем карагоды, выступленні. А на родным доме ўсталюем шыльду.

– *Вы не раскажаеце сакрэты, друкаваць усё гэта можна?*

– Можна!

Напрыканцы гаворкі суразмоўца доўга згадваў добрым словам людзей, якія дапамагалі яму праз усё жыццё, асабліва палешукам, тураўцам. Дзеля навукі Мікола Конанавіч шмат з кім сустракаўся, шмат у каго вучыўся, закончыў колішні інстытут культуры (цяпер універсітэт культуры і мастацтваў) на спецыяльнасці рэжысёр тэатралізаваных масавых святаў. Ён атрымаў званне лаўрэата ўсесаюзных масавых тэатралізаваных прадстаўленняў. Удзячны сённяшні юбіляр і Пятру Адамавічу Гуду, загадчыку кафедры ўніверсітэта культуры, дзе і сам выкладаў. З ягоных нядаўніх працаў – балетмайстар спектакля «Старыя жарты на свежай саломе» ў Беларускай акадэміі мастацтваў (рэж. Г. Давыдзкі). Пашчасціла Котава сустракацца з вядомымі кінарэжысёрамі, акцёрамі, нават – самому здымацца. Няма словаў удзячнасці Міколы Конанавіча і тым людзям ды арганізацыям, якія не пакінулі яго пад час хваробай (а спіс гэты быў бы вельмі доўгім, у ім і пісьменнік Валеры Сарока, і Беларускі фонд культуры ды «Краязнаўчая газета», і пісьменнік Яўген Леўца, і арганізатар фесту «Мір мёда» Юры Радзюк ды багата іншых).

Госця распытваў Уладзімір ПУЧЫНСКІ

Мікола Котаў:

«Калі там ёсць людзі,
то і я буду жыць!»

– *Колькі ж Вы адпрацавалі ў Тураве?*

– 25 гадоў. Там я заснаваў народны ансамбль танца «Прыпяць», потым – народны ансамбль танца «Верасок» у вёсцы Верасніца за 10 кіламетраў ад Турава, а па запрашэнні старшыні аднаго з калгасаў Столінскага раёна – ансамбль «Ніва» ў вёсцы Рэмель. Тры гады адпрацаваў дырэктарам Ту-

Думаю, што варта было б пазнаёміць з выбранымі старонкамі і чытачоў «Краязнаўчай газеты».

Я падрыхтаваў рукапіс з запісамі 16 танцаў палешукоў. Іх выконваюць калектывы, у якіх я працаваў.

А запісы... Я прыязджаў, скажам, у вёску Хільчыцы, іншыя, сядаў побач з бабкам на лавачку ды й распісваў пра жыццё, а по-

А мне стала трохкі страшна. Макрацоў болей вопытны чалавек, ды й ён, відаць, таксама напужаўся.

Ды ў жыцці атрымалася трохкі не так. Я ніколі не раскажаў – калі ішоў распісвацца ў ЗАГС, у мяне лопяецца страўнік, была рабданная язва. І ў той дзень замест вяселле магло быць маё пахаванне. Але Бог даў і людзі, што мяне паднялі на ногі. Праўда, застаўся без сям'і.

– *Вы не часта, Мікола Конанавіч, раскажаеце пра асабістае жыццё – жонка, дзеці...*

– Няма. Пагэтаму і няма. Але пасля ўсіх тых здарэнняў я званю Купрыяненку ды кажу «я згодны». У Мінск пераехаў у 1988 годзе. Дзякуй Богу, я тут не згубіўся, штось зрабіў. Пасля ансамбля працаваў у Рэспубліканскім цэнтры культуры, але там праца была ў асноўным у кабінете, а гэта не па мне, мяне трэба лётаць. І цяпер, як патрапіў у бальніцу і калі стала ўжо значна лепей, то я і тут танцюю, нават іншых вучу танцаваць. Ёсць два хлопчыкі – Віця Латышок з Шаркаўшчыны і



В. Ліцьвінкі і М. Котаў (злева і справа адпаведна) на замкавай гары ў Тураве «Запрашаем на вячоркі» (1990-я гг.)

раўскага пасялковага дома культуры. Усе калектывы працуюць і сёння. Хутка будзе 50, як танцуе «Прыпяць».

Мне здаецца, што трэба вельмі-вельмі любіць сваю справу, тады ты шчаслівы чалавек. Шчасце – відаць, тое, што ты ўспрыняў душою, не здрадзіў свайму прызначэнню, свайму выбару. Хаця ў мяне бывала і так, што хацелася кідаць усё, ехаць у іншае месца (лепш на заводзе працаваць)...

Калі працаваў у БДУ ў навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору, папшчасціла сустрэцца з цудоўным чалавекам, улюбёным у народную творчасць, – з Васілём Дзмітравічам Ліцьвінкам (хай зямля будзе пухам). Ён мяне шмат чаму навучыў. А найперш – пісаць; я пачаў пісаць у газеты, часопісы, выдаў сем кніжак, дзе стараюся дзяліцца сваімі здабыткамі з іншымі. А пасля,

тым казаў, што, маўляў, от там і там добра танцююць... А яны ў адказ: дык мы таксама не зломкі. І прама на вуліцы паказвалі свае танцы. Яшчэ я ездзіў на вяселлі, ставіў магнітафон і запісваў... Запісваў усё што мог.

– *Запісы пайшлі куды?*

– Вядома! Нават для дзяржаўнага акадэмічнага хору імя Цітовіча, калі мастацкі кіраўніком быў Мікола Сірата, рабіў пастаноўку танца «Кука».

– *А як Вы патрапілі ў Мінск?*

– Ведаецца, мяне сюды запрашалі даўно, яшчэ Геннадзь Цітовіч. Я спужаўся, бо толькі другі год быў у Тураве, як з'явіліся першыя прапановы. І вельмі добра, што я не паехаў. Ніколі б я тут не зрабіў нічога, бо вопыту не было, а «головакружэнне» от успехов...». Было толькі жаданне працаваць. Час ішоў. Неяк прыехаў Васіль Аляксеевіч Купрыя-

– *А кім быў брат?*

– Адпрацаваў на фанерамэблевым камбінаце ў Рэчыцы; ужо таксама няма яго. І я пачынаў працу спачатку ў лесагандлёвым складзе (скрынкі біў), потым на камбінаце. Я вучыўся пагана, за што і выгналі ў 6-м класе. Пайшоў у вярхнюю школу ў 7-ы клас. І скончыў 10, потым – вучылішча механізацыі ў Казахстане. Дарэчы, давалася і вугаль пакідаць лапатаю 40 на 80 (бяры болей – кідай далей). Трэ' было накідаваць на машыну (15 рэйсаў за дзень). Першы вечар прыйшоў дадому, а на руках мазалі. Маці глянула на рукі, на мяне прамоклага (а дождж быў дождж!) ды й кажа: не ідзі ўжо туды, якнебудзь адужаем. Я кажу: не, падводзіць нельга людзей. Гады два я адпрацаваў на камбінаце на розных працах. Потым паступіў у Гомельскі чыгуначны тэхнікум (тады так называўся), але хутка пайшоў вучыцца на танцамайстра. У Гомельскім абласным доме народнай творчасці балетмайстар Аляксандр Аляксандравіч Рыбальчанка, якому нядаўна споўнілася 100 гадоў, вучыў мяне. Ён адзіны народны артыст, які працаваў у самадзейным калектыве. Мяне вучылі ў доме народнай творчасці, а я яшчэ хадзіў і ў клуб чыгуначнікаў. І гэта дало вялікі плён, выхавала мяне. Мне заўсёды шанцавала на добрых настаўнікаў, рэжысёраў, балетмайстраў, з якімі працаваў.

– *А як патрапілі ў Тураў?*

– Прапанавалі на выбар Светлагорск ці Тураў. Мне было 22 гады – захацелася далей ад дому. Першы горад блізка, а дзе той Тураў, я і не ведаў. Маці даведалася, дык кажа: куды ты паедзеш, туды турэмшчыкаў сылаюць... Так, туды ссылалі на лесапавал. Адказаў: маці, калі там ёсць людзі, то і я буду жыць. І не пашкадаваў, што паехаў, і цяпер не шкадую. Я шчаслівы, што мяне навучала народная «акадэмія», што вучыў народ.

– *І ўсё ж, што вас, дзіцё вайны, сірата, калі жыццё-вья думкі не пра тое, падштурнула да танцаў?*

– Калі два гады быў у Карагандзінскай вобласці ў Казахстане трактарыстам, пачаў там займацца акрабяткай. Мне вельмі падабалася працаваць на трактары, на камбайне. І калі я скончыў курсы кіраўнікоў танцавальных калектываў, то паставіў на сцэне кампазіцыю «На хлебнай ніве», гэта быў мой першы экзамен. Адлюстравіў усё, што бачыў на камбайне: песня каласоў – цудоўная, а казахскія стэпы – гэта як хвалі на моры, на акіяне.